

Po stopách spoločnej histórie 20. storočia - Funkcionalizmus
Výhradnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie nesú jej autori a nedá sa stotožniť s oficiálnym stanoviskom Európskej únie

FUNKCIONALIZMUS

CENTRÁ MODERNY V MEDZIVOJNOVOM OBDOBÍ – funkcionalizmus v Európe

Akad.arch. Ing. Igor Mrva

2025

Začiatok dvadsiateho storočia

Začiatok dvadsiateho storočia sa niesol v znamení politického, spoločenského a kultúrneho pnutia.

- 1 svetová vojna
- Rozpad Rakúsko-Uhorska
- Vznik nových štátov
- Hľadanie vlastnej identity novovzniknutých štátov
- Odmietnutie akademizmu vo výtvarnom umení
- Nové smery v architektúre

Architektúra začiatku dvadsiateho storočia

- Francúzsky kubizmus – 1906
- Český kubizmus – 1909, (vrchol 1911 až 1914)
- Holandský romantizmus – 1918
- Nemecký expresionizmus – 1920
- Holandský neoplasticizmus – 1912
- Sovietsky konštruktivizmus – 1920 do 1935
- Francúzsko-švajčiarsky purizmus – 1918 do 1933
- Corbusierov funkcionlizmus – 1924 do 1940
- Nemecký Bauhaus – 1919 do 1933
- Funkcionlizmus v Československu až do roku 1948

Architektúra začiatku dvadsiateho storočia

Ak zjednodušíme líniu vzniku modernej architektúry odmietajúcej dekorativizmus predvojnového obdobia, tak sa môžeme zamerať na nasledujúce vývojové etapy:

- Český kubizmus ako posledný architektonický sloh uplatňujúci dekoratívne prvky, predovšetkým na fasáde.
- Holandský neoplasticizmus, ktorý sám seba definuje ako smer antidekoratívny a antikubistický.
- Francúzsko-švajčiarsky purizmus s jeho manifestom – „Po Kubizme“
- Corbusierov funkcionalizmus, ako syntézu oboch predchádzajúcich smerov odmietajúcich dekorativizmus a zameriavajúci sa predovšetkým na funkciu.

Český Kubizmus

Veľmi krátke obdobie v Českej architektúre v rokoch 1911 až 1914. Miera s akou ovplyvnili užité umenie a architektúru v Čechách nemá obdobu. Najznámejšou stavbou z tohto obdobia je Dům u Černé Matky Boží v Prahe od architekta Jozefa Gočára. 1911-12

Český Kubizmus (detail priečelia)

Český Kubizmus (detaily priečelí)

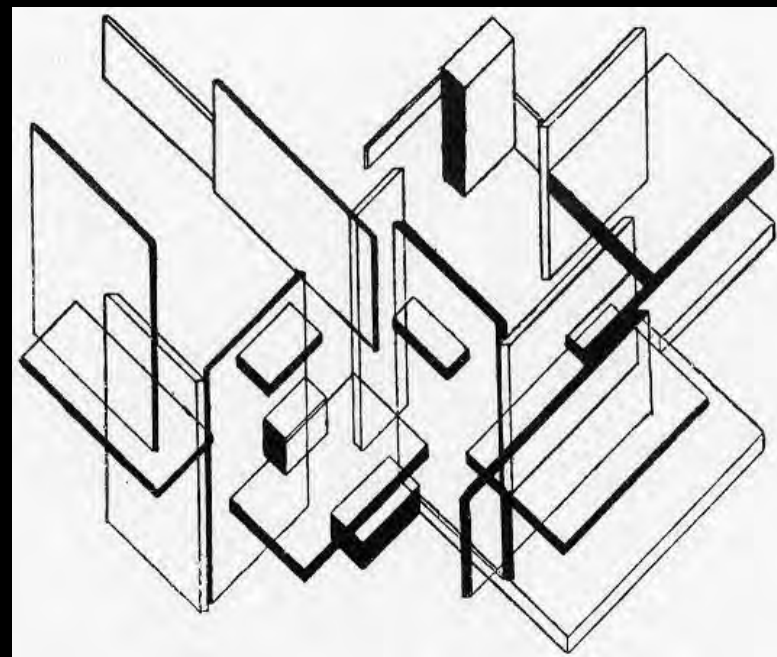
Holandský Neoplasticizmus

Ako štýl nefigurálnej maľby ho sformuloval v roku 1912 Pier Mondriani. Smer sa uplatnil aj v architektúre holandskej skupiny de Stijl. Základom bolo odmietnutie predom určenej formy a otvorenie stavby do priestoru.

V roku 1924 Van Doesburg sformuloval program výtvarnej architektúry ktorá má byť:

- elementárna a ekonomická
- funkčná a nemonumentálna
- dynamická
- antikubistická
- antidekoratívna

V tomto koncepte išlo viac o priestor ako o hmotu. Preto tu prevládajú rôzne konfigurácie plôch a nie hranoly a kociek.

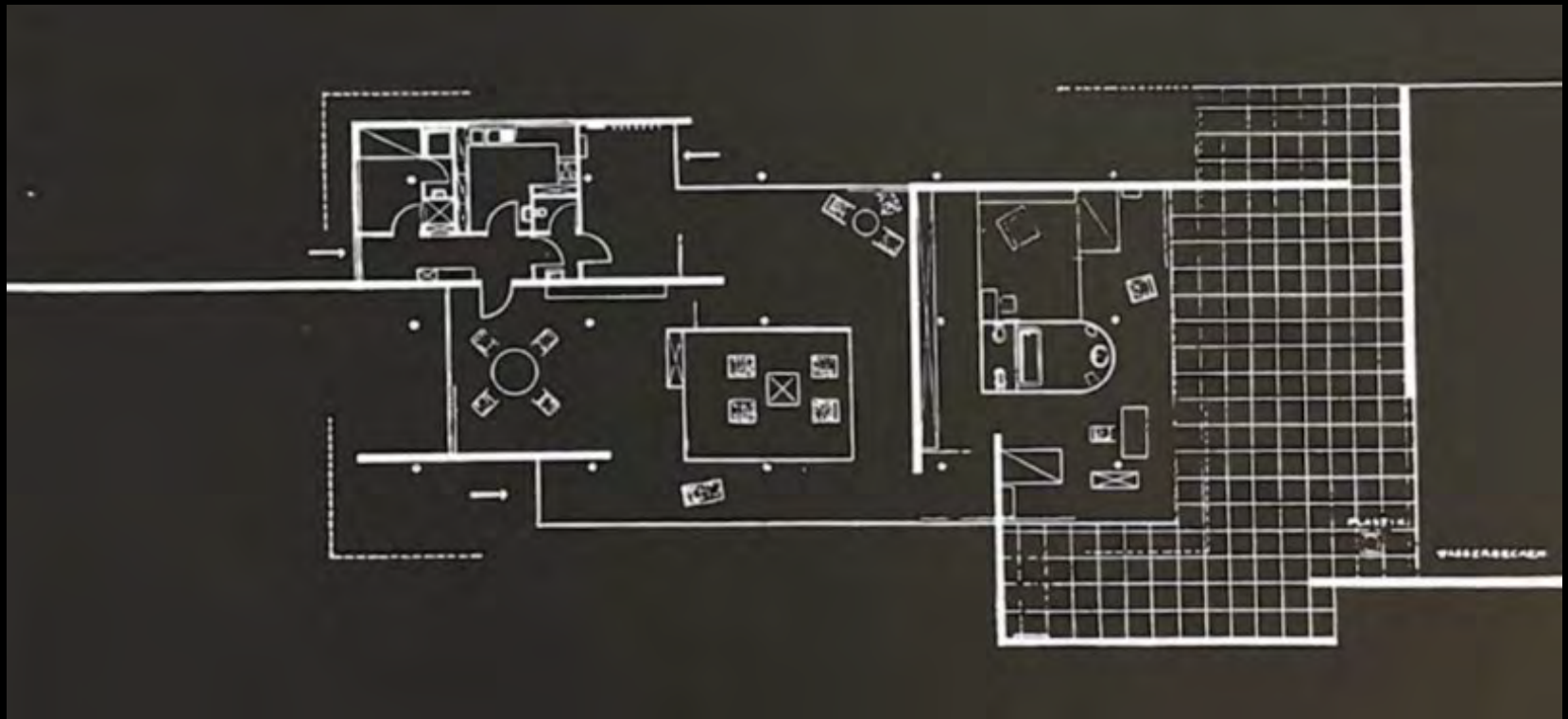
Holandský Neoplasticizmus

Dom Rietvalda a Schröderovej, Utrecht, Rietvald 1924

Holandský Neoplasticizmus

Ludvik Mies van der Rohe, experimentálny dom na stavebnej výstave v Berlíne 1931. Jednotlivé priestory sú oddelené len priečkami, bez dverí.

Francúzsko-švajčiarsky Purizmus

Východiskové tézy Purizmu sformulovali Le Corbusier a maliar L. Ozenfant v roku 1918 v manifeste „Po Kubizme“. Hlavnú myšlienku Purizmu formulovali vo vete:

„Nový duch je duchom konštrukcie a syntézy, riadený jasnou myšlienkou.“

V architektúre Purizmus znamenal predovšetkým redukciu architektonických prvkov na základné tvary: hranol, kocku, ihlan a guľu. Purizmus otvoril cestu k dôslednému racionalizmu.

Puristická architektúra dôsledne bojovala proti prebujnelému ornamentalizmu. A snád' najdôslednejšie zo

Francúzsko-švajčiarsky Purizmus

všetkých proti nemu bojoval brnenský nemec, architekt Adolf Loos. Loos považoval ornament za zbytočný, ba až amorálny. Loosovo odstránenie ornamentu z architektúry nemožno považovať, len za zmenu výzoru fasády. Ide tu o úplne nový výraz stavieb. Loosove odmietanie ornamentu sa stalo jedným z pilierov modernej medzivojnovej architektúry .

Loos sa venoval aj sociálnym aspektom architektúry. Predovšetkým bytovej výstavbe.

Princípy purizmu použil Le Corbusier pri návrhu vily La Roche v Paríži a architekt A. Loos pri návrhu vily básnika Tristana Tzary na Montmartri v Paríži.

Francúzsko-švajčiarsky Purizmus

Vila La Roche , Paríž, Le Corbusier 1923-25

Francúzsko-švajčiarsky Purizmus

Dom Básnika Tristana Tzary , Paríž, A. Loos 1926

Francúzsko-švajčiarsky Purizmus

Škola v Hradci Králové, J. Gočár

Francúzsko-švajčiarsky Purizmus

Všeobecný penzijný ústav, Praha Jozef Havlíček, Karel Honzík, 1929-34

LE CORBUSIER

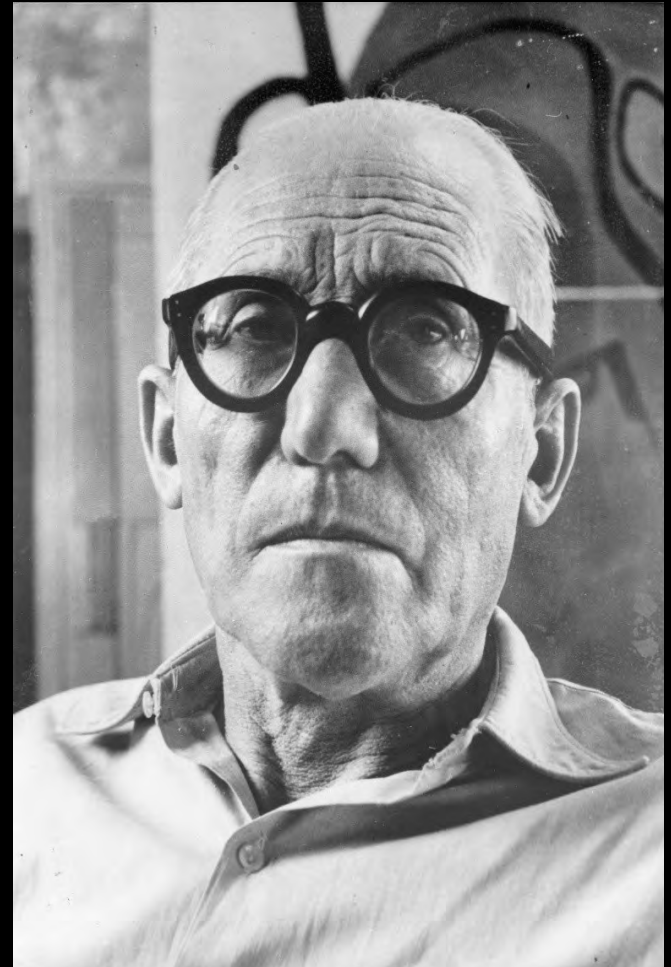
06.10.1887 – 27. 08. 1965

bol francúzsky architekt švajčiarskeho pôvodu. Spoluzakladateľ purizmu a funkcionalizmu, urbanista, maliar, sochár a spisovateľ.

Le Corbusier v architektúre plne uplatňoval zákonitosti purizmu, definoval princípy funkcionalizmu, venoval sa aj organickej architektúre a svoju projektovú činnosť zavŕšil brutalistickou architektúrou. Le Corbusier definoval architektúru ako „dokonalú a veľkolepú hru objemov a svetla“.

Priemyselná výroba mala zjednodušiť objekty až na základné tvary, a tak by sa vytvorili kľúčové zložky architektonického navrhovania.

Le Corbusier sa venoval aj urbanizmu. Známy je jeho návrh prestavby Paríža, návrh mesta pre 3 milióny obyvateľov a návrh urbanistického riešenia Alžíru.

Mesto pre 3 mil. obyvateľov

Návrh urbanistického riešenia Alžíru 1930 – 1942

Návrh tvorí zvlnený pás obytných domov na ktorých streche navrhol cestu.

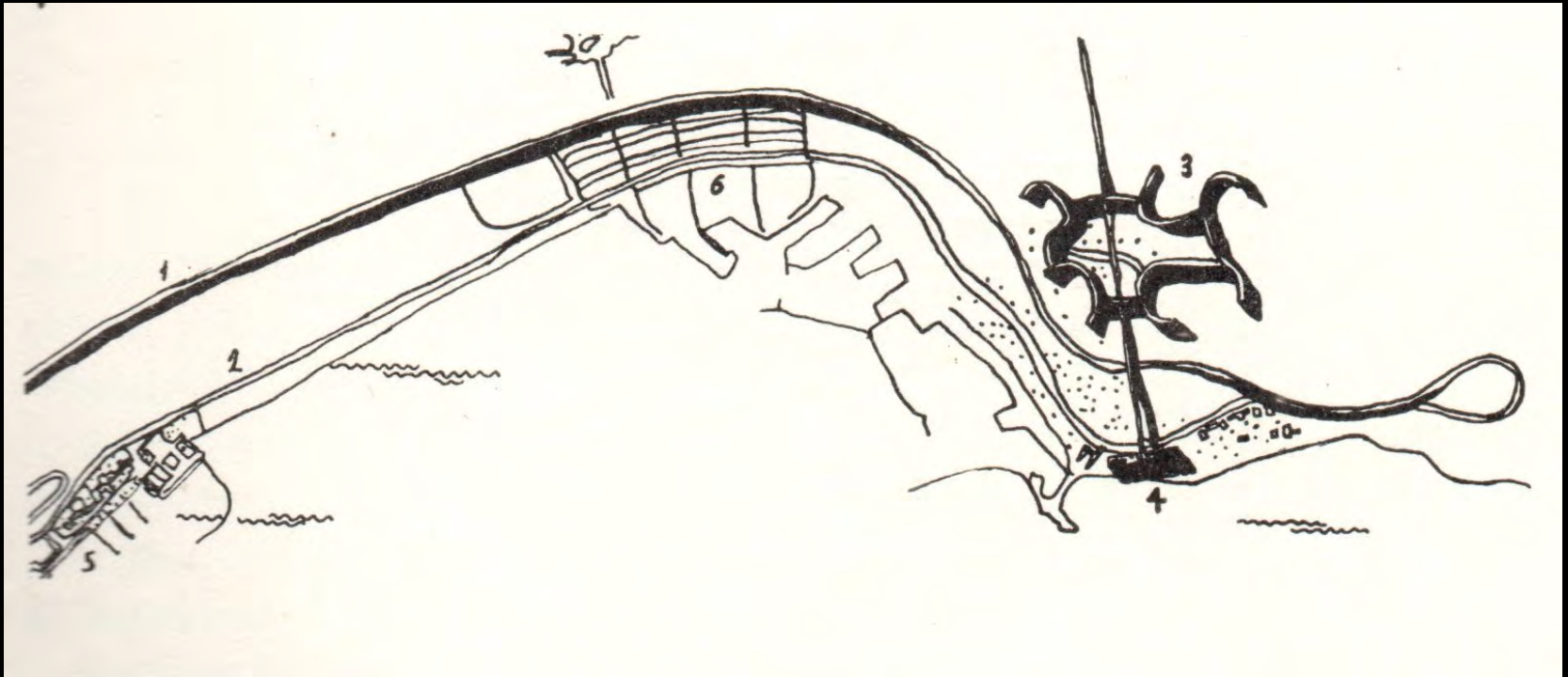
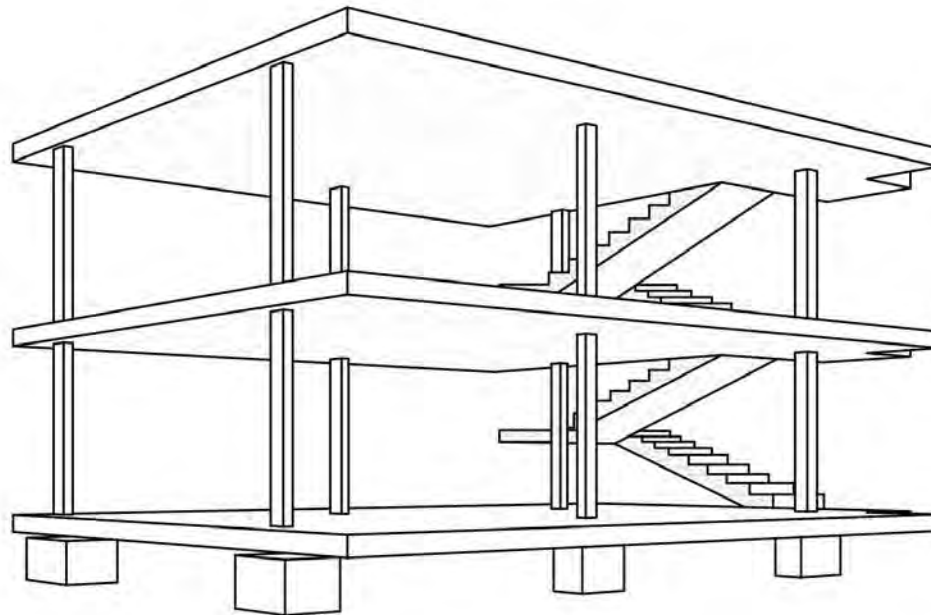

Schéma železobetónovej konštrukcie Le Corbusiera z roku 1914

Stavebnú konštrukciu majú tvoriť stĺpy a doska doplnené schodiskom.
Nie mohutné nosné a obvodové steny.

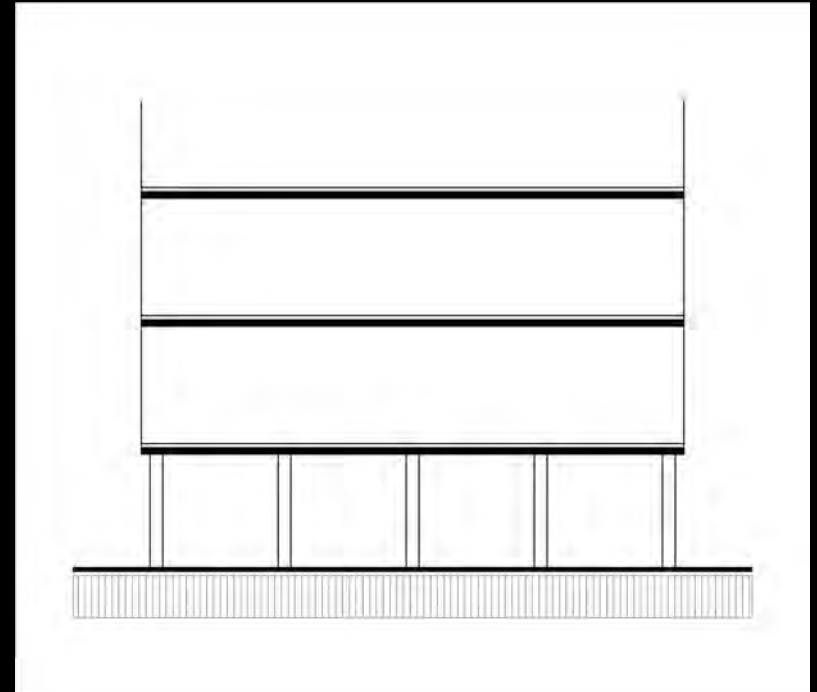
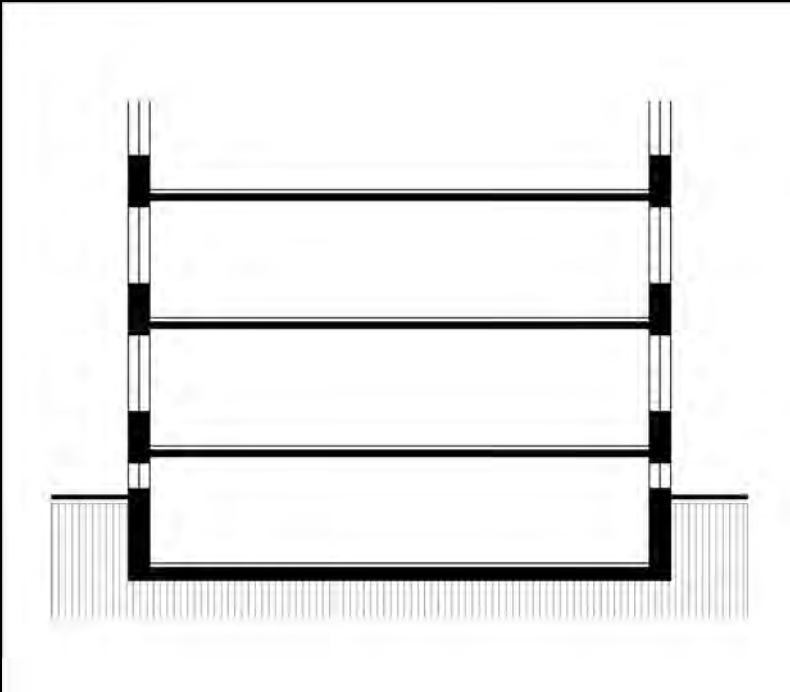

Základné tézy a požiadavky funkcionalizmu formulované Le Corbusierom v roku 1927

- Funkcia určuje formu / Forma nasleduje funkciu
- Požiadavka účelného riešenia je zároveň chápaná aj ako požiadavka technická, hospodárska, sociálna a kultúrna.
- Primárnym hľadiskom boli funkčné požiadavky, ktorým bolo podriadené všetko ostatné.
- K cieľom tejto doby patrila aj snaha o obnovenie harmónie medzi človekom a jeho prostredím.
- Išlo aj o snahu zlepšenia sociálnych podmienok života ľudí. Predovšetkým bývania.

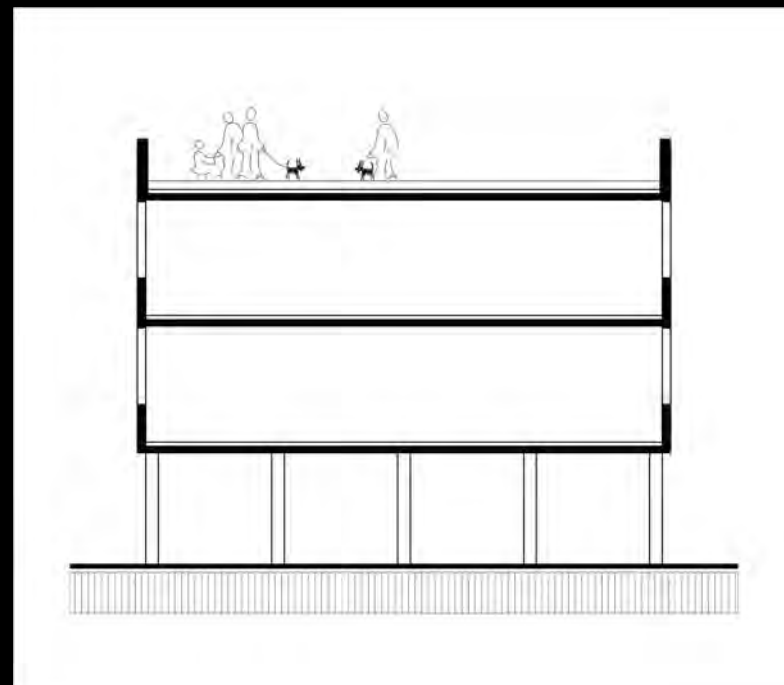
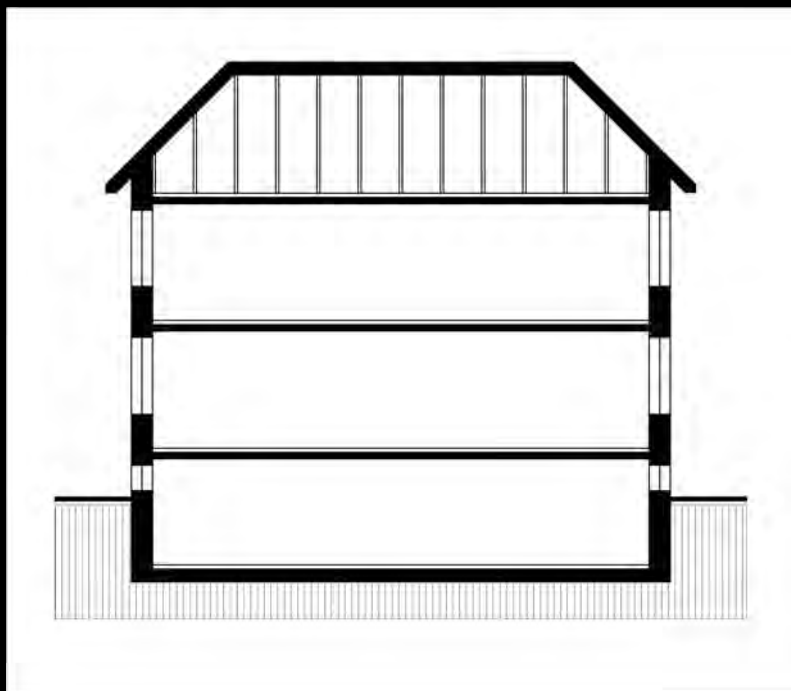
Základné znaky Funkcionalizmu Definované Le Corbusierom v roku 1927

1. PILÓTY, vyzdvihujúce dom nad terén

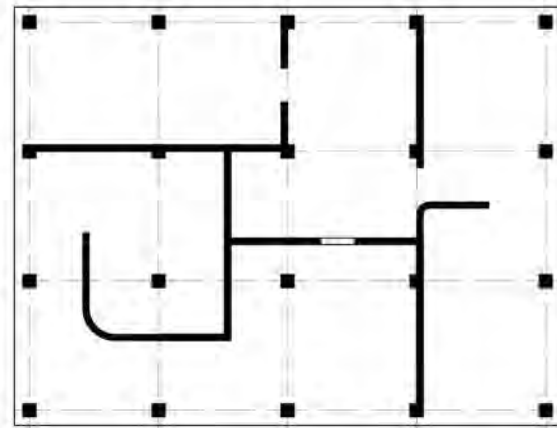
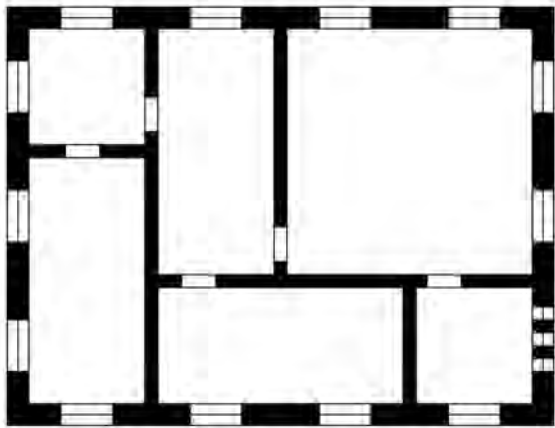
Základné znaky Funkcionalizmu Definované Le Corbusierom v roku 1927

2. ZÁHRADA na streche

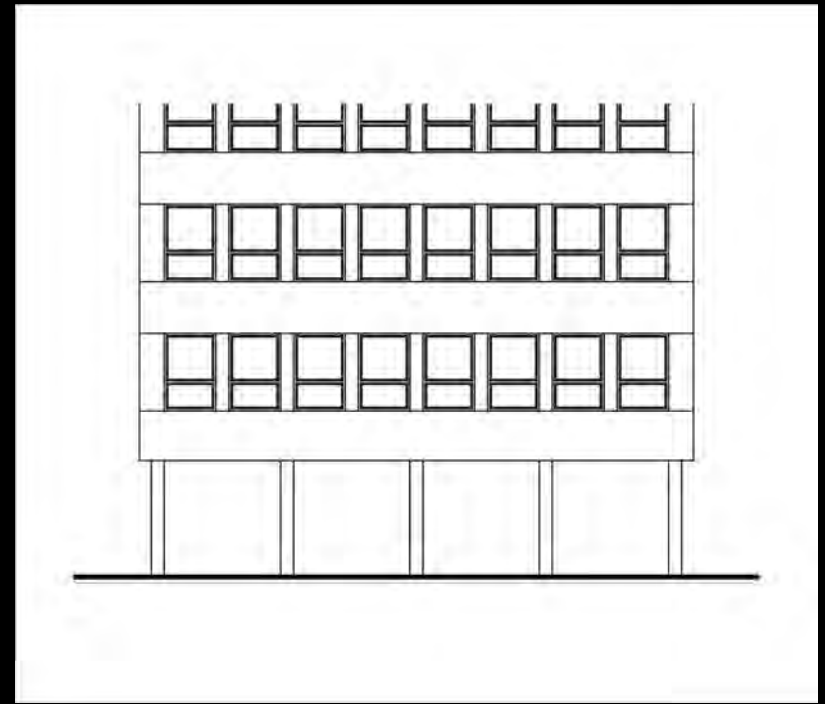
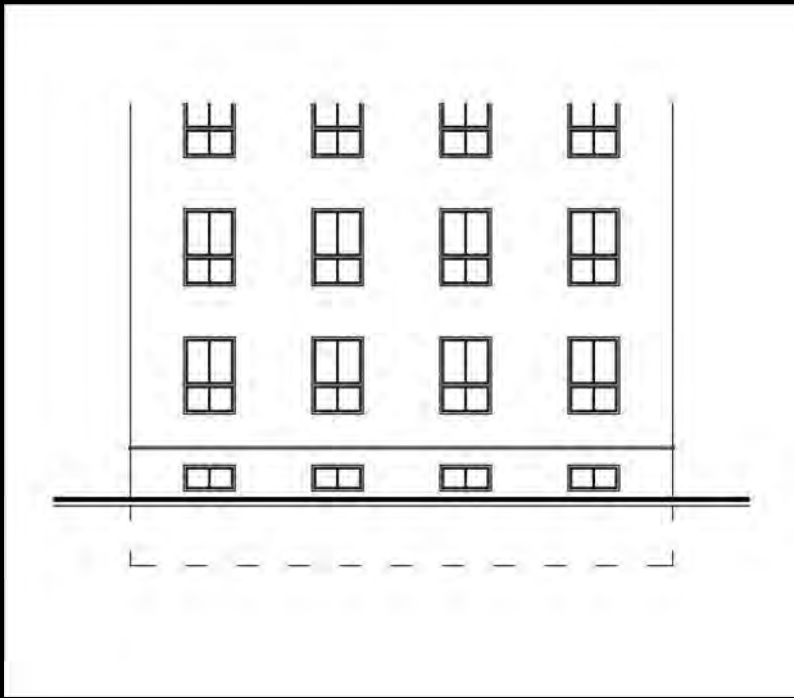
Základné znaky Funkcionalizmu Definované Le Corbusierom v roku 1927

3. VOĽNÁ DISPOZÍCIA (pôdorysný plán)

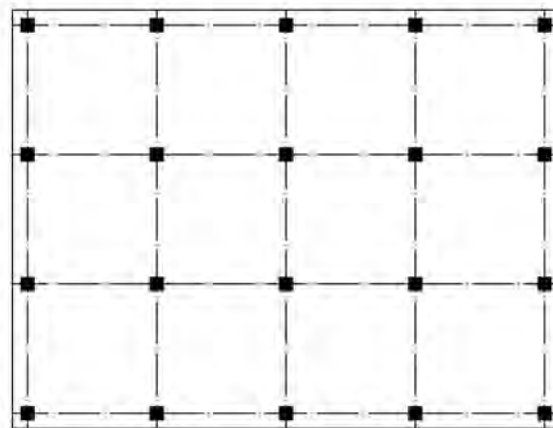
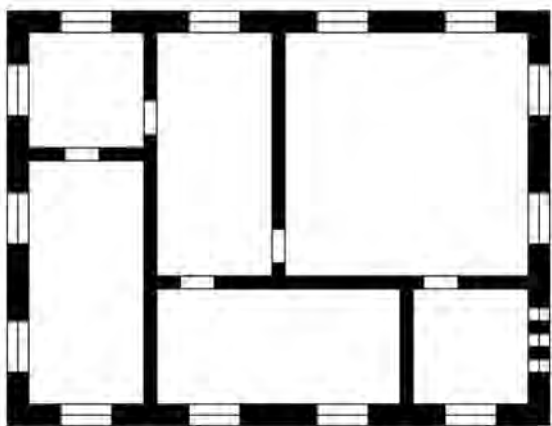
Základné znaky Funkcionalizmu Definované Le Corbusierom v roku 1927

4. PÁSOVÉ OKNO

Základné znaky Funkcionalizmu Definované Le Corbusierom v roku 1927

5. VOĽNÉ PRIEČELIE bez nosných konštrukčných prvkov

Vila Savoye vo francouzskom Poissy ležiaca v západnej oblasti Paríža. Autor - Le Corbusier a jeho bratranec Pier Jeanneret, 1928-31

Vila Savoye

Vila Savoye je najznámejším a ľahko poznateľným príkladom funkcionalistickej architektúry. Možno na nej vidieť použitie všetkých piatich princípov funkcionalizmu priamo v praxi.

Vila bola postavená ako vidiecke sídlo rodiny Savoye v roku 1928 až 1931. Bola málo obývaná a prežila viacero návrhov na jej zbúranie. V roku 1958 prešla do majetku francúzskeho štátu. V roku 1965 bola vyhlásená za francúzsku historickú pamiatku.

A to ešte za života jej autora!

Vila Savoye

V roku 1985 až 1997 bola vila zrekonštruovaná .

Od rekonštrukcie je celoročne prístupná pre návštevníkov.

V júli 2016 bola Vila Savoye spolu s ďalšími 16 stavbami Le Corbusiera, nachádzajúcimi sa v 7 krajinách celého sveta, zapísaná do zoznamu svetového dedičstva UNESCO. 10 stavieb sa nachádza vo Francúzku, ďalšie sú vo Švajčiarsku, Belgicku, Nemecku, Argentíne, Japonsku a v Indii.

Švajčiarsky pavilón, Paríž 1930-33 (Cité internationale universitaire de Paris)

Švajčiarsky pavilón, Paríž 1930-33 (Cité internationale universitaire de Paris)

Mariánska kaplnka Notre-Dame du Haut, 1954

Mariánska kaplnka Notre-Dame du Haut, 1954

Kláštor La Tourette, Francúzko, 1956-60

Kláštor La Tourette, Francúzko, 1956-60

Budova najvyššieho súdu, Chandigarh severná India, 1951-57

Budova najvyššieho súdu, Chandigarh severná India, 1951-57

Budova najvyššieho súdu, Chandigarh severná India, 1951-57

Brazílský dom – východná fasáda, 1957-59

Brazílsky dom – vstupné priestory, 1957-59

Medzivojnová architektúra – čo je čo?

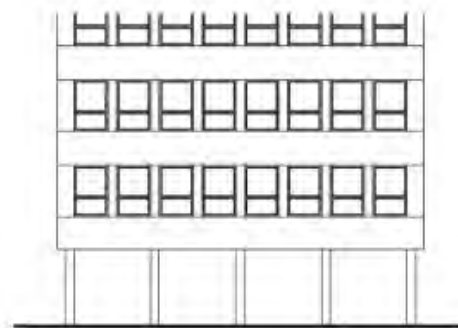
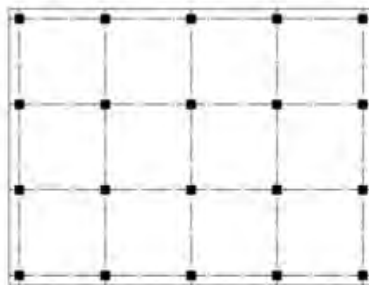
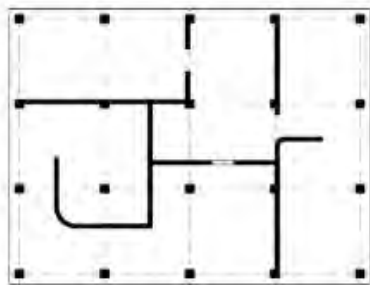
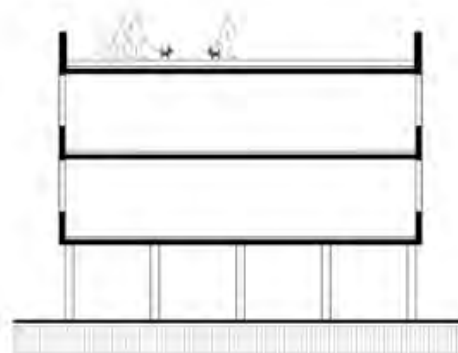
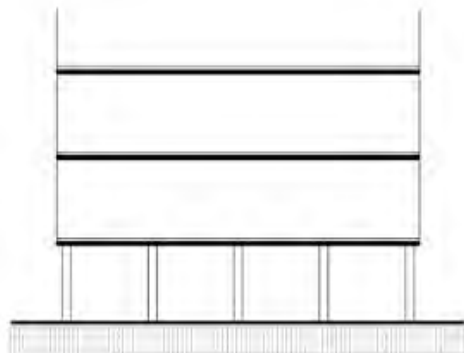
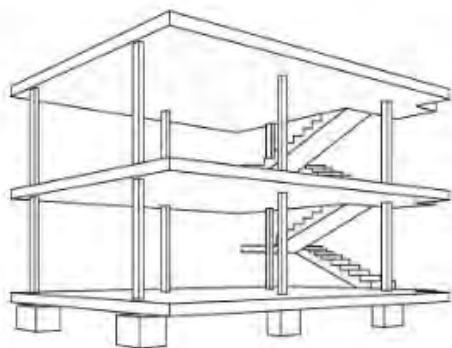
neoplasticizmus-1924, purizmus-1925, funkcionalizmus-1927, ?-1930

8 hlavných atribútov funkcionalizmu tak, ako ich sformuloval Le Corbusier

- Funkcia určuje formu / Forma nasleduje funkciu
- Funkčným požiadavkám je podriadené všetko ostatné
- Žiadne zbytočné dekoratívne a ozdobné prvky
- Pilóty vyzdvihujúce stavbu nad terén
- Záhrada / terasa na streche
- Voľná dispozícia (pôdorysný plán)
- Pásové okno
- Voľné priečelie bez nosných konštrukčných prvkov

Atribúty funkcionalizmu tak, ako ich sformuloval Le Corbusier

Nie každá, na pohľad, jednoduchá a účelne riešená stavba kde stĺpy nesú strop a na strechách sú terasy, je funkcionalistickou stavbou!

Zádušný chrám kráľovnej Hatšepsut v Dér al-Bahri
neďaleko Luxoru, 1479 až 1454 p.n.l.

